

NEVARNOSTI NA BELIH STRMINAH

PAVLE ŠEGULA

V Sloveniji imamo, tako kot drugod, vse vrste smučarjev. Ti zadovoljujejo svojim željam po gibanju in sprostitvi na organiziranih smučiščih, pa na njihovih obrobjih, na tekih na dolge proge, na turnih smukih in (redki posamezniki) tudi kot ekstremni smučarji v stenah naših gora. Slovenija skrbi za ponesrečene smučarje kaj različno. Organizirana smučišča bi morala po zakonu skrbeti tudi za ponesrečence na svojih progah. To je ponekod urejeno tako, da so reševalci delavci žičnic, večinoma pa jim morajo pomagati gorski reševalci, ki priskočijo na pomoč predvsem v dnevih, ko je obisk največji. Povedati velja, da to ni naloga GRS; njeni člani sicer res oskrbe na tisoče smučarjev, vendar po dogovoru z upravitelji smučišč.

Druga stvar so nesreče turnih smučarjev in smučarjev tekačev, ki se poškodujejo v svetu, ki je pač dostopen le reševalcem. Ker gre večidel za gorate ali celo visokogorske predele, so posegi GRS tod normalen pojav.

Največ je, seveda, nesreč na organiziranih, zavarovanih smučiščih in jih številčno ponekod zajemajo tudi letne analize GRS. Te nesreče niso podrobno obdelane na vseh smučiščih; trenutno podatkov o njih nihče ne zbira na enem samem mestu, zato o njih ni mogoče podati kakovostnih zaključkov. Do tega se bomo šele morali prebiti, da bi na podlagi lastnih izkušenj ugotovili, kje nas čevelj najbolj žuli in bi se lahko lotili tudi načrtnejše preventive. To prav gotovo ne bo naloga planinske organizacije ali GRS; primernejše bi bilo Združenje vodnikov, učiteljev in trenerjev smučanja (ZVUTS), čigar člani kot vzgojitelji bodočih smučarjev na določen način lahko vplivajo na njihovo varnostno kulturo, jim pomagajo do varnejše vožnje na smučeh in jih opozarjajo na nevarnosti na domačih in tujih smučiščih.

Ta razmišljanja so me vodila, da se kljub vsemu oglasim na straneh PV s prispevkom, ki naj bi bil pobuda za intenzivnejše delo pri iskanju najboljše domače rešitve tega problema. Žal nimam na voljo dobrih, zanesljivih, kvalitetnih podatkov o nesrečah naših smučarjev oziroma smučarjev na naših smučiščih, zato si pač pomagam s študijo dr. Franca Bergholda¹ iz Kapru-

na, ki se s temi vprašanji ukvarja kot gorski reševalec, učitelj smučanja in gorski vodnik, poleg tega pa tudi kot poklicni raziskovalec gorskih in smučarskih nesreč na univerzi v Salzburgu.

Iz študije dr. F. Bergholda sledi, da je v zimi 1985/86 v Avstriji s smučmi na nogah preminulo 93 oseb. Med temi jih je 62 umrlo zaradi nesreč — padcev, trčenj, plazov, preostalih 31 pa je bilo žrtev prešibkega zdravja.

Poglejmo najprej žrtve nesreč na smučiščih in tekaških progah! Med temi jih je umrlo na smučiščih oziroma progah 17, zunaj urejenih prog 7, pri teku na dolge proge nihče in zaradi snežnih plazov 38, kar znaša skupaj 62 ljudi.

V oči pade velika bera smrti zaradi snežnih plazov, o čemer pa tu ne bom trošil besed, saj o tem pogosto pišem na drugih mestih.

Podrobnejši pogled na dogajanje pove, da je na ožjem območju prog umrlo 5 oseb, kar 12 (71 %) pa na neposrednem obrobju prog. Kot vzrok nesreče navaja dr. F. Berghold 2 padca in 15 (88 %) trčenj.

Trčenja, kjer po neki drugi študiji najbolj trpe tisti, ki niso krivi za nesrečo (60 %), so kot dogodki s hudimi posledicami znana tudi pri nas. Študija jih podrobneje opredeljuje takole:

1. Trčenje z drevesi	7 oseb (46 %)
2. Trčenje z drugimi osebami	2 osebi
3. Trčenje s skalo	2 osebi
4. Trčenje z varovalno mrežo	2 osebi
5. Trčenje s stroji in mehanizacijo	1 oseba
6. Trčenje z oporami, stebri žičnic	1 oseba
Skupaj	15 oseb

Če iščemo globlje vzroke nesreč, ugotovimo, da so to predvsem tehnične napake med vožnjo in padec smučarjev, ki vozijo tesno ob robu proge. Pri tem jih sila zaleta vrže v neurejen svet, najpogosteje v gozd, kjer sledi trčenje z drevesi. Osebnostni velik delež krivde nepopolno znanje smučarja, še bolj pa prehitra in predrzna vožnja. Slednje je med 17 osebami stalo življenje kar 14 oseb (82 %).

Z vidika poškodbe velja povedati, kateri deli telesa so najpogosteje prizadeti: glava, vrat — 61 %, trup — 24 %, nogi — 12 %, roki — 3 %.

Statistični pregled bi ne bil popoln, če ne bi navedli še tega, da se — zelo redko — dogajajo tudi smrtne nesreče pri vožnji

¹ Glej: Oesterreichisches Kuratorium für alpine Sicherheit, Wien, Haus des Sports; Jahrbuch 1987 — Sicherheit im Bergland: »Tödliche Ereignisse im österreichischen Skilauf 85/86.«
Naslov avtorja: Dr. F. Berghold, Kaprun, Österreich.

z napravami žičnice, ko je smučar na poti proti izhodišču, od koder namerava začeti svojo vožnjo v dolino. V sezoni 1985/86 je zaradi tega **preminul 1 smučar**.

In kako je zunaj organiziranih prog?

Zaradi padca je umrlo 7 oseb, zaradi padca v ledeniško razpoko so umrle 4 osebe, zaradi drugih vzrokov sta preminuli 2 osebi; skupaj je torej umrlo 13 oseb.

Pregled smrtno ponesrečenih smučarjev, ki so umrli v snežnih plazovih, pokaže tole podobo:

1. Zasuti na organizirani progi	1 oseba
2. Zasuti zunaj organiziranih prog	4 osebe
3. Zasuti na turnem smučanju	32 oseb (84 %)
4. Zasuti drugod	1 oseba
Skupaj	38 oseb

Bralce PV in druge, ki se radi podajajo na smučanje v sosednje dežele, v Francijo, Italijo, Avstrijo, Švico in drugam, moramo opozoriti, da je tam možnosti, da jih zasuje snežni plaz, kar precej; tudi smrt v ledeniški razpoki ni tako redka. Upoštevati je treba krajevne razmere in posebnosti visokogorskega sveta. Kako pa je s smrtjo, ki jo je povzročilo slabo zdravje?

Umrli so	Proga	Tek	Zunaj smučišč	Skupaj
zaradi slabosti srca in ožilja	15	14	—	29
zaradi izčrpanosti, podhladitve	—	—	2	2

Preseneča podatek o smrtnih primerih zaradi okvar srca in ožilja, kar pa nikakor ne sme zbuhati vtisa, da je prav smučanje posebej nevarno za ljudi, ki nimajo zdravega srca in ožilja. Značilen je še podatek, da je povprečna starost preminulih na smučišču 58,2 leti, tistih na dolgih tekaških progah pa 55,9 let. Očitno je, da bi smrt lahko nastopila tudi med kakim drugim delom ali pri drugi športni dejavnosti, kajti bistvena je preobremenitev organizma. S podobnimi pojavi se pri nas srečujemo zlasti pri nesrečah v gorah, saj vsako leto za podobno smrtjo umre tudi nekaj planincev.

Vsekakor si velja zapomniti nasvet, naj se ljudje pred odhodom na smučanje ali v gore posvetujejo s svojim zdravnikom (zlasti tisti, ki so starejši in ki vedo, da z zdravjem ni več tako kot pred leti).

Kaj bi kazalo reči za sklep naših razmišljanj?

- Na urejenih progah je najpomembneje, da smučarji ne vozijo tik na robu proge. Malo je verjetno, da bi dodatni ukrepi upravljalcev smučišč, na primer obloge,

mreže, pa tudi dodatni predpisi in zakoni, lahko bistveno prispevali k izboljšanju.

Važna je znanju in počutju prilagojena vožnja, kar pa je v veliki meri **posledica vzgoje smučarjev**.

- Zoper smučanje zunaj organiziranih smučišč zapore pomagajo malo ali nič. Nekateri znaki celo kažejo, da so prav zapore tisti zadnji izziv za »pogumne in podjetne«, ki bi radi pokazali, koliko veljajo. Predpisi in prisila tudi tu najbrž ne bodo rešili problema. Največ bo odvisno od ustrezne vzgoje; vaditeljem, učiteljem in trenerjem smučanja se ponuja hvaležna stalna naloga pri delu z njihovimi varovanci.
- Plazovi so slejkoprej najpogostejši vzrok smrti smučarjev. Poleg vzgoje in izobraževanja, poleg spoštovanja zapore prog in smučišč je treba negovati kulturo upoštevanja vremenskih razmer in opozoril pred snežnimi plazovi.
- Srčna smrt in smrt zaradi ožilja je sicer pogost razlog smrti (zlasti starejših) smučarjev, ni pa nikakor posebej nevarna prav njim. Je posledica neustreznega ravnanja prizadetih. Če smučamo in tečemo tako, da ne prekoračimo razumne telesne obremenitve, se nam ni treba bati škodljivih posledic.

V prostorih Planinske zveze Slovenije v ljubljanski vili Zlatorog je bilo 21. decembra lani srečanje za tiste najzaslužnejše planince, ki so v iztekajočem se letu praznovali okrogel življenjski jubilej. Posebne plakete PZS so lani prejeli 80-letnik Franc Hvala, 70-letniki Ivan Jenko, Milan Mahovne, Stanko Stritih, Anton Korošec in Alfonz Žarn, 60-letniki Martin Aubrecht, Martin Podbreznik, Anica Podlesnik, Janez Remc, Erih Sirk, Evgen Vavken in Smiljana Škerjanec ter 50-letniki Tomaž Banovec, Marko Butinar, Andreja Flajs, Vinco Hafner, Slavka Petrič, Hinko Poročnik, Jože Stanonik in Mirko Žolnir.

Plakete je jubilentom izročil v. d. predsednika PZS Jože Dobnik, se jim zahvalil za dosedanje delo, jim zaželel še veliko zdravih let in jim čestital za okrogel rojstni dan. Tem čestitkam se pridružuje tudi Planinski vestnik.